

Funktionshindersrådets möte 6 mars 2025

Plats: MFD:s kontor, Rosterigränd 12, Stockholm.

Tid: 13:00 – 16:00

Deltagare på plats:

Matilda Berglund Calais, Riksförbundet Attention.

Åsa Strahlemo, Delaktighet Handlingskraft Rörelsefrihet, DHR.

Julia Henriksson, Riksförbundet FUB.

Mindie Norrie, Sveriges Dövas Ungdomsförbund.

Niklas Mattsson, Synskadades Riksförbund, SRF

Ersättare på plats:

Emmi Trygg, Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft.

Lilian Larsson, Afasiförbundet.

Deltagare digitalt:

Marina Carlsson, Personskadeförbundet RTP.

Lotten Karlung, Riksföreningen för Hörselskadade och Döva Barn med Familjer, FHDBF.

Ersättare digitalt:

Gudbjörg Gudjonsdottir, Dyslexiförbundet

Deltagare från Myndighetens för delaktighet (MFD):

Malin Ekman Aldén

Åsa Frostfeldt

Maria Montefusco

Pernilla Börjesson

Valter Blom

1. Introduktion till MFD och aktuella uppdrag

Alla hälsades välkomna och dagordningen introduceras. Vid en incheckningsrunda fick alla deltagare berätta vilka de är och vilken organisation de representerar.

Eftersom många representanter är nyvalda gjordes en genomgång av MFD:s uppdrag, målgrupper, organisation, strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 samt hur MFD arbetar med aktiv involvering. Ta del av presentationen i sin helhet i bifogad PPT.

Några reflektioner från rådet:

- På vilket sätt stöttar MFD regionerna?
Svar från MFD. MFD stöttar regionerna i frågor som gäller till exempel fysisk, men även digital tillgänglighet. MFD följer årligen upp hur kommuner, regioner och statliga myndigheter arbetar med tillgänglighet. Uppföljningsrapporten publiceras i april. Regeringen har indikerat att MFD kommer få ett nytt uppdrag om stöd till kommuner och regioner. Ett viktigt område för regionernas utvecklingsområde är sakområdet ”nära vård”. Regionerna behöver bli bättre att uppfatta behov hos olika patientgrupper. Ett annat exempel är digitalisering. Regionerna vill jobba mer med patientinteraktion, men många av målgrupperna är inte uppkopplade eller digitala. Post och telestyrelsen (PTS) jobbar mycket med digital delaktighet och har haft regeringsuppdrag.¹ Regionerna har även ansvar för viktiga tillgänglighetsfrågor som kollektivtrafik, färdtjänst och kulturfrågor.

2. Uppdraget om FN-rekommendationerna

MFD har fått ett regeringsuppdrag om att informera om och diskutera FN-kommitténs rekommendationer till Sverige med kommuner, regioner, statliga myndigheter, funktionshinderorganisationer och andra relevanta aktörer.

En kommunikationskampanj kommer att genomföras för att informera om rekommendationerna från FN med grund i konventionen. Målet är att få beslutsfattare inom både offentlig och privat sektor att se de positiva aspekterna med ett samhälle där alla kan vara delaktiga. Under våren kommer MFD att intervjua och lyfta fram några "perspektivskiftare" inom olika områden. Perspektivskiftare är ledare som ser möjligheter istället för hinder, som vågar testa nytt och som vet att delaktighet lönar sig i längden - för personer, organisationer, företag och för hela Sverige.

Samråd med funktionshindersorganisationer och fördjupade dialoger om FN-kommitténs rekommendationer med kommuner och regioner genomförs runt om i landet under året. Uppdraget delredovisades den 15 februari 2025 och slutredovisades 2026. Ta del av presentationen i sin helhet i bifogad PPT.

¹ [PTS i ny roll – att i samverkan med andra aktörer arbeta för att fler ska vilja och kunna vara delaktiga i ett alltmer digitaliserat samhälle | PTS](#)

Några reflektioner från rådet:

- Det saknas kompetens om tillgänglighet både inom socialtjänsten och myndigheter. Vad kan MFD göra åt det?
Svar från MFD: Uppdraget gällande handlingsplanen riktar sig mot statliga myndigheter – men kompetensfrågorna är såklart viktiga även hos kommuner och regioner för att kunna göra ett bättre jobb för att inte utesluta någon. Det händer mycket med den nya socialtjänstlagen och där har man möjlighet att utveckla kunskap och arbetssätt vilket förhoppningsvis kan göra skillnad.
- Det finns fel i den svenska översättning av FN rekommendationerna. När ska det korrigeras?
Svar från MFD. Några nyckelord har inte översatts korrekt. MFD kommer lämna ett förslag på revidering till Regeringskansliet. Översättningen finns även i olika format på MFD:s hemsida.²

3. Från uppföljningen av funktionshinderspolitiken 2024

Pernilla Börjesson, MFD presenterade uppföljningen av funktionshinderspolitiken. Ta del av presentationen i sin helhet i bifogad PPT.

MFD följer årligen upp både offentliga aktörers arbete med tillgänglighet och levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Årets uppföljningsrapport publiceras i början av april. I år har 178 kommuner och 18 regioner besvarat MFD:s enkäter. Samtliga kommuner som svarat får en individuell återkoppling av inrapporterade resultat. Från och med 2026 kommer även regioner att få individuell återkoppling.

4. Uppdraget att ta fram förslag till nationell handlingsplan för funktionshinderpolitiken

Maria Montefusco, MFD presenterade arbetet med handlingsplanen. Ta del av presentationen i sin helhet i bifogad PPT.

Arbetet med att ta fram förslag till handlingsplan tar utgångspunkt i FN-konventionen genom det funktionshinderspolitiska målet och Sveriges nationella strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. MFD arbetar i tre processer för att ta fram förslag till handlingsplan. I en del med strategimyndigheternas interna arbete, i en del med levnadsförhållanden och förutsättningar för delaktighet i de tolv samhällsområden som strategin omfattar

² [Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport - MFD](#)

samt en del tre om uppföljning. Det kommer även en del fyra som handlar om kommuner och regioner, men som ännu inte har kommit igång.

Arbetet med handlingsplanen kommer att behövas hanteras skyndsamt då en första avstämning är den 12 maj, skarpa förslag ska vara klara 29 augusti, remissrundan ska vara mellan 24 september – 17 oktober och underlaget ska vara klart för beredning på MFD den 10 november och lämnas till regeringen senast den 1 december 2025. Funktionshinderorganisationer har blivit inbjudna till samråd 21-22 maj och MFD kommer även ha samarbete med NOD Sverige som hjälper offentliga aktörer med att organisera dialoger med civilsamhället.

Inför funktionshindersrådets möte har ett PM för diskussion om stödsystem skickats till rådet som underlag för diskussion. Syftet med diskussionen är att MFD ska ha hjälp från funktionshindersrådet att definiera var och i vilka situationer system krockar, hur det drabbar personer med funktionsnedsättning och vad rådets medlemmar anser behöver åtgärdas.

Återkoppling från gruppdiskussionerna:

- Stora utmaningar finns gällande färdtjänst och transporter. Man kan bo i en kommun och vara beviljad en insats, men man kanske inte får behålla insatsen om man flyttar eller börjar studera i en annan kommun. Om man får anpassning av sin bil, kan färdtjänsten begränsas.
- Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans statliga ersättningar är krångliga och det tar lång tid att få beslut. Det är svårt att exempelvis förstå vad man riskerar att förlora för ersättningar om man får ett arbete. Det kan även vara så att om man engagerar sig ideellt så kan man få mindre ersättning eftersom man då bedöms ha arbetsförmåga. Detta skadar demokratin eftersom denna målgrupp utesluts från demokratiska processer. Det är krångligt att anställa med lönebidrag och det behöver förenklas.
- Inlåsningsseffekt när man inte får betyg i anpassad skola.
- 70 procent av de som ansöker om att få gå i teckenspråkig skola nekas det.
- Problematiskt om en person får en god man om personen fråntas all sin beslutskapacitet.
- Det är bekymmersamt att systemet är uppbyggt på att man först måste misslyckas i skolsystemet för att man till slut ska få hjälp.
- En grupp som behöver mera fokus är de som fyller 30 år och som haft aktivitetsersättning men fortfarande är i stort behov av stöd. Många flyttar aldrig ifrån sina föräldrar.
- Rehabilitering diskuterades. Exempelvis efter en stroke eller MS behöver rehabiliteringen sättas in snabbt och pågå för att bibehålla olika funktioner. Svårt att säga att någon är färdigrehabiliterad och sedan inte få mera stöd. Då kan personen bli sämre igen.

- Det blir allt svårare att få anteckningsstöd vid utbildningar, men kanske att AI i framtiden kan hjälpa till att underlätta, för att spela in föreläsningar med ljud är svårt. Men om AI kan sammanfatta en föreläsning i text skulle det kunna underlätta. Mera kunskap behövs om detta.
- Fritidskortet kommer vara svårt att använda för ungdomar som lever i familjer med försörjningsstöd, då det kommer att räknas som en inkomst för hushållet. Men det kan också vara så att det kan behövas färdtjänst, hjälpmedel och ledsagare för att kunna ta del av fritidsaktiviteter, vilket är begränsat.
- Det är problematiskt att Försäkringskassan ifrågasätter hälso-och sjukvårdens professionella bedömningar och personer nekas ersättning. Svårt att myndigheter saknar kunskap om funktionsnedsättningar och inte tar hänsyn till att olika anpassningar kan behöva göras.
- Storleken på statsbidrag slår mot tillgänglighet och delaktighet på olika områden. Olika avgifter tillkommer och vissa bidrag försvinner. Det är system som motverkar varandra.
- Om man nekas tolk som hörselskadad på privata skolor, innebär det också att man blir nekad utbildning. Det borde vara samma regler både för privata och offentliga aktörer. Alla borde tillgodose behoven hos personer med funktionsnedsättningar.
- Föräldrar blir orosanmälda till socialtjänsten för deras barn med NPF är hemmasittare, men istället borde det vara skolorna som ska anpassas för barnen har rätt till utbildning.
- Man behöver ha god ekonomi för att kunna ta del av digitala lösningar, vilket stänger ute många från dessa möjligheter.

5. Rådsmedlemmarnas två viktigaste frågor just nu

Rådets medlemmar var ombedda att presentera de två viktigaste frågorna för deras organisation just nu.

Riksförbundet Attention

- Attention fyller 25 år.
- Offentlig diskriminering av personer med NPF fokuserar Attention mycket på just nu. Försvarsmakten har till exempel fällts för diskriminering av en person med autism. Flera pågående ärenden är hos DO som förbundet bevakar.
- Rapport om barn med NPF- diagnoser i skolmiljön kommer publiceras efter sommaren. Istället för att erbjudas en tillgänglig och fungerande skolmiljö från början behöver många barn misslyckas med sin utbildning innan stöd sätts in. Det gör att de inte får jämlika förutsättningar att få en utbildning.

Delaktighet Handlingskraft Rörelsefrihet, DHR

- Viktigaste fokusområden är hjälpmedel, universell utformning och individuella stöd.
- Människor med nedsatt rörelseförmåga i dagsläget blir allt mer isolerade. Inte minst därför att de ofta inte får tillgång till det stöd de behöver. Isolering och utanförskap medför att den psykiska ohälsan accelererar.
- Det faktum att personer med funktionsnedsättning också allt oftare utpekas som fuskare osv i samhällsdebatten, bidrar ytterligare till känslan av att inte vara välkommen i samhället.

Riksförbundet FUB

- Ökande fattigdom bland deras medlemmar på grund av låga och oförändrade nivåer i socialförsäkringssystemet men också låga nivåer på andra stöd som exempelvis lönebidrag.
- Försämring av Lagen om stöd och service (LSS). Det kommunala självstyret bidrar till stora skillnader men är också ett hinder för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till de rättigheter som lagen föreskriver. Staten och regeringen behöver ta ansvar för att säkerställa att kommuner följer lagen och tillämpar den på ett likvärdigt sätt. Kommunernas restriktiva tillämpning och tolkning av LSS får stora konsekvenser för kvalitén i LSS verksamheten. Boenden med särskild service blir allt större och intuitionsliknande. Individens behov och önskemål får allt mindre plats och aktiviteter blir i allt större utsträckning gruppaktiviteter. Ofta gör personalbrist och låg kompetens också att många inte ens får tillgång till aktiviteter utan tvingas stanna hemma.

Sveriges Dövas Ungdoms Förbund, SDUF

- Rätten till en teckenspråkig utbildning. Idag finns ett för litet utbud med bara ett gymnasium för teckenspråkiga i hela landet. Utbildningsmöjligheterna är också begränsade. För närvarande finns endast fyra olika gymnasieprogram. För att ett nytt ämne eller kurs ska kunna ges ställer skolan krav på att minst fyra elever behöver finnas i skolgruppen vilket är svårt när det totala antalet elever är litet.
- Svårt att få rätt till en teckenspråkig skolutbildning. Av de som idag söker till den teckenspråkiga specialskolan nekas så mycket som 70 procent en plats på skolan. För att få rätt till en plats i den teckenspråkiga specialskolan måste eleven först misslyckas inom det reguljära utbildningssystemet. SDUF har lyft frågan med SPSM och den särskilda nämnd som beslutar om placering i specialskolan. SPSM hänvisar till gällande lag och att det styr nämndens bedömningar. SDU menar att den nuvarande situationen gör att många teckenspråkiga elever i praktiken får vänta många år innan de kan få tillgång

till en utbildning på ett språk de har jämlika förutsättningar att använda. De menar att det krävs en lagändring för att ge döva elever rätt till utbildning på teckenspråk.

SRF

- Ledsagning är ett prioriterat område. För 1,5 år sedan släppte Socialstyrelsen en rapport om kommunernas ledsagning. Den visar på allvarliga brister.
- Synskadade personer ingår inte i målgrupper för LSS och blir hänvisad till insatser i Socialtjänstlagen som ger ett mer begränsat stöd. Avgifterna för ledsagning på många håll för höga. Vissa kommuner tar ut upp till 500 kr per timme för ledsagning. De begränsade möjligheten att få ledsagning påverkar också många synskadades förutsättningar till fysisk aktivitet och insatser för att främja hälsa.
- Under året ska SRF starta en färdtjänstkampanj. Med nuvarande tillämpning av färdtjänstlagen nekas allt fler gravt synskadade personer färdtjänst.

Hjärnkraft

- Rätt till vård och rehabilitering. En hjärnskada kräver snabb rehabilitering men köer till vård och rehabilitering är långa.
- Tillgänglighet och anpassningar i skola. Diskriminering är utbredd både i skola och på arbete.

Afasiförbundet

- Isolering och egenmakt. Efter en stroke och om man fått afasi behövs intensivträning ett antal veckor. Många som inte är i arbetsför ålder nekas detta, så tidigt som från 55 års ålder.
- Ofta dåligt samarbete mellan kommuner och regioner. Logopeder finns inte i alla kommuner.
- Information är inte tillgänglig för alla. Personer som har svårigheter ska också ska kunna delta i samhället.

Dyslexiförbundet

- Rätt stöd i skolan. Barnens arbetsmiljö i skolorna måste uppmärksammas mer. Inte bara fokusera på lärarnas arbetsmiljö. Alla elever ska klara sina mål. När en elev inte lär sig läsa eller skriva måste det göras utredningar, vilket det inte alltid görs.

Riksföreningen för Hörselskadade och Döva Barn med Familjer, FHDBF

- Krisberedskap. Det är viktigt att få information på teckenspråk i kriser osv. Nyheter på TV ska vara mer tillgängligt.
- Utbildning i HLR på teckenspråk. Alla kan vara med och rädda liv.

Personskadeförbundet

- Personskadeförbundet svarar på remisser och skriver debattartiklar för att lyfta deras frågor.
- De driver ett projekt med förebildscoacher som själva lever med skador och kan coacha andra att utvecklas i en ny livssituation.

Personskadeförbundet företrädde även Funktionsrätt Sverige som arbetar med politiskt påverkansarbete på många områden, som svarar på många remisser debattartiklar och för dialog med intressenter.

6. Avslut

Malin Ekman Aldén tackar ledamöterna och alla värdefulla bidrag till dagens diskussioner.

Datum för nästa möte med funktionshinderrådet blir den 9 oktober 2025 kl 13.00-16.00.